

Intervju sa visokim predstavnikom i specijalnim predstavnikom EU Valentinom Inzkom

Oslobođenje: Konačno je u Haagu i najtraženiji ratni bjegunac, komandant Vojske Republike Srpske Ratko Mladić. Šta to znači za Bosnu i Hercegovinu?

Valentin Inzko: Hapšenje Mladića omogućava da pravda ide svojim tokom. Postoji očigledno moralno pitanje o tome kakva vrsta pravde postoji za zločine ogromnih razmjera za koje je Mladić optužen, ali moramo naći utjehu u činjenici da ovo pokazuje da niko nije nedodirljiv ili iznad zakona i da takvi zločini neće biti zaboravljeni. Naravno, hapšenje Mladića ima duboko i posebno značenje za porodice žrtava genocida u Srebrenici i žrtve etničkog čišćenja i one koji su preživjeli etničko čišćenje u Bosni i Hercegovini. Zbog njih, ako ne iz nijednog drugog razloga, pravda mora biti zadovoljena, a istina nađena. Bez istine i pravde nema ni povjerenja ni pomirenja.

Za Bosnu i Hercegovinu, faza Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) polako ali sigurno dolazi do završetka iako to ne znači kraj suđenja za ratne zločine općenito govoreći. Mnogi drugi pojedinci optuženi su za ratne zločine i oni moraju biti izvedeni na suđenje pred domaćim sudovima. Nastavit ću da radim kako bih osigurao da pravosuđe Bosne i Hercegovine ima svu podršku koja mu je potrebna kako bi obavilo ovaj zadatak.

Oslobođenje: Jeste li iznenađeni reakcijama u Banjoj Luci zbog Mladićevog hapšenja? Već su se pojavili i zahtjevi da Republika Srpska ne povuče odluku o referendumu, što zapravo samo pokazuje referendumsku suštinu. Kako komentirate ova zbivanja?

Valentin Inzko: Reakcije nisu tako intenzivne kao možda one koje smo mogli vidjeti prije izvjesnog broja godina. Istovremeno, za mene je vrlo teško shvatiti činjenicu da bilo ko može podržavati osobu na takav način kako smo vidjeli na demonstracijama u Banjoj Luci, Beogradu i drugdje, optuženu za tako stravične i dokumentirane zločine. Pa ipak, unatoč protestima ono što zaista vidim jeste tiha većina za koju je Mladić možda bio ratni heroj, ali koji su sada svjesni veličine i strahote zločina za koje je optužen i koji su odlučili da ovu stvar ostave u rukama Haškog tribunala (MKSJ) – gdje i pripada.

Jedini način na koji ovo mogu pojmiti jeste da to smjestim u kontekst moje rodne Austrije 15 godina nakon II svjetskog rata kada su vlasti kao u Njemačkoj pokrenule hiljade postupaka protiv bivših nacista. Kasnije generacije moraju da znaju kakvi zločini su se dešavali i kako se sve to ne bi više nikada ponovilo. Naravno, postoji ekstremna grupa koja može pokušati da glorificira ovaj režim te pojedince koji su počinili zločine, ali velika većina stanovništva na njih gleda s prezirom, a u političkom smislu njihovi stavovi se odbacuju kao neprihvatljivi.

Vrlo je sigurno da će hapšenje Mladića ohrabriti pomirenje u Bosni i Hercegovini, ali isto tako njegovo hapšenje će dati novi poticaj za bolju saradnju u regionu. Istovremeno, bojim se da kada politički i građanski lideri dozvole i čak učestvuju u glorificiranju pojedinaca koji su optuženi da su počinili zločine, onda se još dalje odmičemo od nečega što biste mogli nazvati pomirenjem.

Oslobođenje: Vaš prvi zamjenik, gospodin Roderick Moore, u danu kada je uhapšen Mladić, imao je potrebu - kako je objasnio - položiti cvijeće u Potočarima i sresti Majke Srebrenice. Iz bh. perspektive to je uistinu nesvakidašnji gest međunarodnog dužnosnika. Najavljuje li ova gesta i drugačiji, izravniji i jači angažman međunarodne zajednice u našoj zemlji?

Valentin Inzko: Pozdravljam taj lični gest iskazivanja poštovanja prema žrtvama genocida u Srebrenici i njihovim porodicama.

Što se tiče OHR-a, naš angažman u Srebrenici govori sam za sebe. OHR je

također vrlo tijesno sarađivao sa Haškim tribunalom i ostalim organizacijama u naporima uloženim na hapšenju haških optuženika i razbijanju mreža njihovih pomagača. Tako Mladićevo hapšenje predstavlja kulminaciju dugogodišnjeg intenzivnog rada mnogih domaćih i međunarodnih organizacija, uključujući OHR. Kada je u pitanju angažman međunarodne zajednice u BiH, isti će se nastaviti u punom kapacitetu, sa OHR-om koji će raditi zajedno sa ojačanom EU i ostalim međunarodnim partnerima kako bi osigurao da se Daytonski mirovni sporazum poštuje i provodi i da BiH može nastaviti da se kreće putem ka Evropskoj uniji i NATO-u.

Oslobođenje: Evropa je odlučila i izabrala predstavnika u BiH. Šta to znači za Vaš ured?

Valentin Inzko: Da, Catherine Ashton je objavila imenovanje gospodina Petera Sørensena kao novog šefa Delegacije. Ovo imenovanje je u skladu sa zaključcima ministara vanjskih poslova EU iz marta mjeseca, u kojima se navodi da će EU uspostaviti ojačanu, jedinstvenu funkciju predstavnika EU u BiH, koji će preuzeti vodstvo u pružanju podrške BiH u pitanjima koja se tiču EU. Tako će šef Delegacije EU isto tako preuzeti funkciju specijalnog predstavnika EU kada njegovo imenovanje bude finalizirano. Diskusija o novom mandatu specijalnog predstavnika EU će uskoro otpočeti među državama članicama EU i novi specijalni predstavnik EU će biti formalno imenovan u odgovarajuće vrijeme. Kao visoki predstavnik i kao trenutni specijalni predstavnik EU zalagao sam se za ovu jedinstvenu funkciju predstavnika EU u BiH i zadovoljan sam što višemjesečno ulaganje napora u iznalaženju prave osobe sada počinje da daje rezultate. Gospodin Sørensen izvanredno poznaje BiH i Balkan, radio je u OHR-u krajem devedesetih godina i očekujem da tijesno sarađujem sa njim. Ostaje mnogo detalja koji se trebaju razraditi, ali u osnovnim crtama ovo znači da ću ja nastaviti da radim kao visoki predstavnik zadužen za pitanja koja se tiču Daytonskog sporazuma, dok će se gospodin Sørensen baviti pitanjima koja se odnose na Evropsku uniju u njegovom svojstvu šefa Delegacije EU u Bosni i Hercegovini i specijalnog predstavnika EU u BiH.

Oslobođenje: Nedavno ste zdušno branili visoku predstavnicu EU Catherine Ashton od reisa Cerića. Možete li nam objasniti šta je tačno gospođa Ashton dogovorila u Banjoj Luci, odnosno ko će sve, u skladu s njezinim dogovorom, raspravljati o radu Suda i Tužiteljstva BiH u Banjoj

Luci? Hoće li biti i predstavnici Suda i Tužiteljstva BiH?

Valentin Inzko: Smatramo da je trenutni izazov Daytonskom sporazumu u formi referenduma sada otklonjen zahvaljujući kombiniranim naporima visoke predstavnice EU gđe Ashton i šire međunarodne zajednice. OHR konstatira da zaključci koji su usvojeni 13. aprila također predstavljaju izazov Daytonskom mirovnom sporazumu. Moj ured trenutno analizira korake koje je poduzela NS RS da bi se procijenilo do koje mjere se Skupština odredila u pogledu ranije donesenih zaključaka.

Pitanje o strukturiranom dijalogu treba uputiti Delegaciji EU. Uloga OHR-a i ambasadora Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira i dalje će biti da osigura da ne dođe do poništavanja reformi i da se poštuje Daytonski mirovni sporazum.

Oslobođenje: U govoru u Blagaju reis Cerić je - da tako kažem - "prozvao" i gospođu Veru Jovanović, predsjednicu Helsinškog komiteta BiH zbog stavova ove nevladine organizacije. Nakon toga, policija je zabilježila prijetnje gospođi Jovanović, reagirale su nevladine udruge iz BiH, ali i iz svijeta, no Vi niste. Zašto?

Valentin Inzko: Moja reakcija bila je načelna i sveobuhvatna. Pokrivala je sve, te ne želim dalje da komentiram ovu temu. U svakom slučaju, nije bila intencija s moje strane da bilo koga uvrijedim i to želim još jednom ponoviti.

Oslobođenje: Kada će BiH dobiti državnu vlast i hoće li Vaš ured posredovati u pregovorima?

Valentin Inzko: Pojavili su se neki ohrabrujući znaci sa formiranjem Parlamenta BiH. Ove sedmice sam razgovarao sa predsjedavajućim Bećirevićem i Ljubićem i siguran sam da je Parlament spreman da krene sa radom. Formiranje vlade i dalje je težak proces. Nadam se da će Predsjedništvo ove sedmice moći ovo pitanje pokrenuti sa mrtve tačke. Nadam se da će biti razumijevanja da dijalog nema alternative jer samo građani ove zemlje trpe ekonomske poteškoće. Iako je globalna ekonomska kriza imala uticaja na sve nas, zabrinut sam što je ona postala i neka vrsta isprike za nedjelovanje. Činjenica jeste da su direktna strana ulaganja u BiH opala (u 2010. godini za 71,4 posto u odnosu na 2009.). Osim toga, međunarodna agencija za ocjenjivanje kreditne sposobnosti zemalja, Moody's,

nedavno je promijenila ocjenu kreditnog rejtinga za Bosnu i Hercegovinu sa 'stabilan' na 'negativan'. Kao razlog za ovakvu procjenu navedena je politička nestabilnost u BiH. Kada agencije za procjenjivanje rejtinga daju negativnu ocjenu, puno je teže uvjeriti strane investitore da dođu i počnu otvarati prijeko potrebna radna mjesta. Odluka agencije Moody's također može uzrokovati i porast kamatnih stopa u komercijalnim bankama koje djeluju u BiH. To bi bio dodatni udarac i za privredu ove zemlje i životni standard njenih građana. Ekonomija se neće vratiti na pravi kolosijek ukoliko je tamo ne *vrate* nove vlasti. Zbog toga je Bosni i Hercegovini potrebno Vijeće ministara odmah, kako bi se moglo baviti ekonomskom situacijom i početi predlagati praktična rješenja za probleme sa kojima se građani suočavaju.

Oslobođenje: Jeste li zadovoljni radom Vlade FBiH? A Vlade RS-a? Prepoznajete li Vi u angažmanima entitetskih vlada borbu protiv kriminala i korupcije? Prepoznajete li reformske korake i ko ih čini?

Valentin Inzko: Budimo otvoreni: ekonomska i finansijska situacija u oba entiteta sada je veoma teška. Neuspjeh Fiskalnog vijeća da usvoji Globalni fiskalni okvir za period 2011-2013. onemogućava raspodjelu sredstava u okviru MMF-ovog *stand-by* aranžmana i makro finansijske pomoći EU – što je jedan od razloga zašto entitetima ponestaje novca. Drugi razlog je nedostatak odlučnosti i osjećaja za hitnost implementiranja sveobuhvatnih strukturalnih reformi, uključujući one koje su dogovorene u okviru *stand-by* aranžmana. U Federaciji, dugotrajni i iscrpljujući nesporazum između političkih stranaka oko formiranja vlasti znači da su koraci na rješavanju dvostruke krize – ekonomske recesije i prekoračenja budžeta – stavljeni na čekanje. U Republici Srpskoj, novac od privatizacije je potrošen i zbog toga je RS prisiljena da iznađe alternativna rješenja kao što je traženje komercijalnih kredita da bi ispunila obične obaveze kao što su isplate penzija, ili povećanje nivoa izdvajanja i stope poreza na dohodak. Ipak, ove mjere u konačnici predstavljaju direktan teret za sve građane Republike Srpske. Mislim da prava reforma tek treba da počne, a što prije počne to bolje.

Oslobođenje: U sjeni Mladićevog hapšenja ostala je vijest o povratku reprezentacije BiH i domaćih klubova na međunarodnu scenu. To je veliki korak Komiteta na čijem je čelu proslavljena bosanskohercegovačka fudbalska legenda Ivica Osim. Je li to recept ili ipak izuzetak koji potvrđuje pravilo da je u BiH sve problem?

Valentin Inzko: Veoma mi je drago, jer bi suspenzija bila izuzetno nepravedna. Ivica Osim je uradio samo ono što bi svako normalan uradio. Međutim, bio je to kako historijski tako i težački posao. Svaka mu čast. Nije džaba legenda. Još jednom je to opravdao. Bravo Švabo! Sad, da li je Fudbalski savez model za budućnost – nemoguće je reći sada, ali bilo bi odlično da je tako jer svi to žele.